

СПИСАНИЕ ЗА КНИЖЕВНОСТ,
УМЕТНОСТ И КУЛТУРА

РАСТ

Број 21-22/ 2020

РАСТ – списание за книжевност, уметност и култура 21-22/2020

РАСТ

СПИСАНИЕ ЗА КНИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ И КУЛТУРА

Број 21-22

РАСТ

СПИСАНИЕ ЗА КНИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ И КУЛТУРА

Издавач:

Битолски книжевен круг – Битола

За издавачот

Елизабета Јончиќ, претседател

Редакција:

проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска,

главен и одговорен уредник

Милица Димитријовска-Радевска, уредник

д-р Славица Гацова Свидерска, уредник

Мислењата што се изразени во „Раст“ им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на редакцијата и на Битолскиот книжевен круг-Битола.

ISSN 1409 – 9330

УДК 82+7+008

Број 21-22

Битола, октомври 2020 г.

Е-маил:

rastbkk@gmail.com

Списанието „Раст“ излегува со финансиска поддршка на Министерството за култура на Република Северна Македонија

Јованка Денкова

ВО ПОТРАГА ПО ПАТОТ КОН СЕБЕ, КОН ЧОВЕКОТ КОН ЛЉУБОВТА

Збирката поезија „Патот“ од Виолета Танчева – Златева, објавена 2018 година, е добитник на наградата „Ацо Шопов“ за поезија од Друштвото на писателите на Македонија за 2018 година.

Веќе самиот овој факт говори во прилог на тоа дека по отворањето на кориците на збирката и прочитот на неколку песни, читателот ќе се сретне со поезија која не е од оној тип кој претенциозно има за цел да го „зграпчи“ читателот и вљубеникот во зборот и уште со првите стихови да го освои. Во оваа несекојдневна стихозбирка, поетесата ненаметливо нè воведува во својот свет, во својот однос кон тој свет, кон поезијата како можност за корелација со светот во себе и околу себе.

Стихозбирката „Патот“ се состои од шеесет песни, кои поетесата Виолета Танчева-Златева ги поделила во три подеднакви циклуси. Збирката почнува и завршува со *Пролог* и *Епилог*, во кои се сместени по една песна. Не случајно тоа се две песни со кои поетесата како во рамка го вградува своето поетско обраќање до читателите.

Уште во првите стихови на првата песна во Прологот, насловена како „По патот на поезијата“ авторката преку користење на индикативни лексеми ни го открива лајтмотивот на оваа стихозбирка, а тоа е патот, патувањето, како прошетка, како авантура, како себепознавање:

„Натнувам патничка облека
и тргнувам во потрага по среќата
....
„Душата ми ја замирисува
со перуниките пурпурни
откај боријевските плотови
и го воскреснува детето во мене“ (7).

А медиумот кој ќе го користи поетесата за да го реализира патувањето е – поезијата. Насетена преку мирисите и сликите од минатото, во родниот крај, таа, поезијата е спасот во ништожноста на секојдневието и сегашноста и преку неа лирскиот субјект ја осмислува својата иднина. Така, поезијата станува еден мост преку кој минатото и актуелноста се сплетуваат. Таа- поезијата, песната е патот по кој се пронаоѓа смислата на сопственото постоење. Последната песна од збирката насловена како „Извишување“, повторно ја актуелизира оваа метафора – патот, односно поезијата:

„Не се откажува од мене
Нејзина сум колку што е и таа моја прокоба
Истрајна во болката своја и моја
Таа
Песната што чека да биде напишана“ (85)

Користејќи ја метафората на патувањето, поетесата, ни го посочува патот по кој ќе кореспондира со светот околу себе, а тоа е поезијата. Преку поетскиот збор, поетесата се свртува кон себе, кон луѓето околу себе и кон љубовта. Од тие причини, токму така се насловени и трите циклуси според кои се поделени и песните во стихозбирката. Трите циклуси во збирката се насловени како: 1. До себе, 2. До другиот и 3. До љубовта. Во нив се поместени вкупно шеесет песни, подеднакво распоредени по дваесет песни во секој

циклус. Ваквата математичка точност не е случајна. Таа говори во прилог на фактот дека на сите овие три сегменти поетесата им придава еднакво значење.

Првиот циклус, насловен како „До себе“ ни ги открива поетските размислувања за својот микрокосмос. Понирањето во себе и во својот интимен свет поетесата го реализира со размислувања за тоа како да се остане верен на патот на поезијата, како нешто највозвишено, како да не се застрани од тој пат среде баналноста на секојдневието, па од тие причини најубавото доба за стихотворење е ноќта:

„Во светлината на денот
Го зграпчуваат канците
На додевните дребности
Што мора да се завршат
И што се сведуваат на насушниот леб

.....

Оставете го поетот да спие
Најдобрите песни врат во неговиот ум
Заедно со светлинките мрак“ („Труд“, 11)

Оттука, поетесата оправдано се плаши во сиот тој метеж на секојдневието, некогаш се чувствува премногу премалено, дури и да се склопат рацете за молитва:

„Ете, има и такви денови
Во кои немаш сили ни за молитва
Исушен
Згргорен

Се собираш во сопствената кожа“ („Исцедена“, 18)

Стравот да не се изгуби патот на поезијата, како нешто најчисто, е и заради чувството кое се јавува среде градскиот бетон, кога ни се јавува чувството на отуѓеност, на ништожност, на безначајност, а тоа го гуши поетот, па посакува да се најде на некое друго место. Во такви моменти завладува меланхолијата, па лесно се запловува во минатото:

„Ги сурам скаменета камен сторена
Со нозе-жили срасната среде бетонот
Во овој град на циркусот што го затвора видикот
Не можам ни прст да мрднам
Ни рака да подадам
За да ја растурам злата магија
Како деца изнаседнати врз рогозината
Во дворот под сливата
Ги слушавме чудесните приказни
На нашите пет тетки
За волшебните а затворени очи на Баба Ванѓа
Потајум посакувавме да ја видиме еден ден
И без збор да ѝ кажеме да ни ја отклучи среќата
Оти и за неа клуче имало
И тешко оному што ќе си го изгуби
Во бездната на грабежливите раце
Каде ли ги изгубивме
Своите клучиња“ („Клучиња“, 31-32)

Потрагата по среќата среде отуѓеноста, ја наведува поетесата честопати да започне дијалог среде секојдневните дребности:

„Работата
е најдобриот лек за сите болки и болести
и затоа со засукани ракави
влегувам во кујната
и се замуабетувам со брашното
Квасецот солта и водата
Почнуваат да ми раскажуваат
Топли приказни од огништа домашни
А низ сидовите од дамнини навева
Мирисот на румената корка
Крцкаво испечена под будното око на мајка ми
Месам
Со тестото мазно си зборувам
И со спомените...“ („Домаќинска“, 25-26)

Оваа и уште неколку други песни од овој циклус, многузборливо сведочат дека во овој дел од збирката, поетот укажува на тоа дека следејќи го патот кон и до себе, преку поетскиот збор, најголем мир се чувствува кога како потпора ги имаме спомените од детството, од родниот крај, и тогаш споменот на нашите баби, дедовци и прадедовци, чиј дух живее под падините на Беласица, влева најголем мир. Нашето минато, она прадедовското од каде потекнуваат нашите корени, се онаа исконска сила која секој нов ден го огрева со нова надеж:

„Некогаш сум толку премалена
Што помала и од мравка се чувствувам
Ми иде да ги затворам очите
И на сред пат да легнам, со правта да се покријам
Нека ме подземат седумте цудиња си шепотам
Нека ме однесат горе на планина
Не врв Беласица
Уште еднаш ветрот да го сетам
Како крадешкум ми се вовира во пазувите
И градите ми ги полни со југовина“ („Доволно“, 33-34)

Вториот циклус во збирката носи наслов „До другиот“ поетесата го управува својот поглед кон другиот, кон човекот. Во ова време-невреме таа ни дава една поука како да се следи патот со срцето:

„Секој гледа да одбере што поширока порамна
И по можност најкуса патека
Што ќе го однесе највисоко и најдалеку од него
Тој избор веќе се претвори во борба
По раскрсниците на вселената
И нашироко се препорачува
До сите водичи за успешен живот и исплатлив бизнис
Дека треба да се следи патот што има срце-
Тоа го знаеме само јас и уште неколкумина
Родени со сини души

Го таиме длабоко во себе
Внимавајќи да не се издадеме
Со поглед пламнат кон блиската планина
Со искра што ни потпукнува во гласот“ („Патот со срце“, 48)

Свесна за „изземнатото срце на човештвото“ и непотребните дребности во нашите животи, кои само навидум нè прават среќни, и полна со емпатија за сиромашните, маките на бездомниците, поетесата го отвора своето срце со кое, како со покривка сака да ги покрие. За тој сочувствителен однос на авторката најилустративно говорат стиховите од песната „Покривка“:

„Колку повеќе ни се празнат од смисла
Толку повеќе си ги полниме животите со непотребности
Кои нè задушуваат со прашина
И ни го истиснуваат воздухот од живејачката-
Покривки алишта украси
Кујнски помагала секакви одмагала
И пак ни е малку!
Ајде конечно да не бидеме како нашите стари
На кои сè повеќе заличуваме
...
Редно е и Циганите да најдат во контејнерите
Нешто ново и корисно што ќе им ги озари лицата
Не само распарани панталони ветви палта партали
И мувλοςан леб кој пека по топлината на нашата дланка
Додека стискаме уште кечап и мајонез врз пицата
Да им го приредиме тоа ново задоволство
.... („Покривка“, 37)

Многу свесна за проблемот со иселувањето, поетесата го актуелизира овој проблем во стиховите од песната „Сонови“, но посочува и на опасноста во таа трка по сонот и ветената земја:

„Зашто можеш да заскиташ инкогнито
И подалеку од Австралија
Во некоја земја во која (веруваш) сè е поубаво
И потоа едноставно да посакаш да останеш
Збудален од шаренилата на новиот свет
Или пак ќе го заборавиш патот за назад
Просто не ќе ти се отвори видикот за да го најдеш
Птиците ќе ги исколваат трошките зад тебе
И нема да знаеш како да се вратиш
(А дома сепак е ако не најубаво
Барем најпознато и затоа најсигурно)“ (39).

Гледајќи го немирот во луѓето, поетесата е свесна за тој постојан дуализам околу себе. Па затоа, овде таа со поглед насочен кон светлината, сепак посочува и на постоењето на злото, како антипод на доброто, потоа за дуализмот светлина-темнина, вечноста наспроти минливоста, и на крај Бог наспроти Сатаната:

„Откорнувајќи се ко трскот од мачнотијата на денот
Со благодарност за ова малку што го имам

Сакам погледот да го задржам управен кон светлината
Бездушно ги оставам да згинат
Во бездната на темната
Сите недоречености сите јанси и сомнежи
-тие деца на минливоста
Родени во skutot на сатаната“ („Припадност“, 46)

Третиот и последен циклус во збирката насловен како „До љубовта“, како што укажува и насловот, е адресиран до љубовта, како смисла на човековото постоење, како суштина на човековата егзистенција:

„Блага
Божествена
Безуспешно во пепел запретана
Единствена што ни ги крепи деновите
И ни внесува светлинка во ноќите
Што ќе беше светот без неа?
Несакано чедо што трепери
Пред налутениот татков поглед
Оти секој миг може да го фрли
Надвор од прагот
На буништето“ („Суштината“, 66)

за на крај, поетесата егзалтирано да констатира дека: „Неуништлива суштина/е/на вселената“.

Поетесата се осврнува и на љубовта како чувство кое во основа е одраз на себичноста:

„Себично те сакам
Само за себе
Ривалка ми е секоја улица што ти го краде чекорот
Секоја кука што те угостува меѓу своите таинствена

....

Себично, само за себе
Ни со воздухот не сакам да го делаам твојот здив
Ни со небото твојот поглед
Ни со солзите твоето страдање
Ни со розата восхитот што ти блика од очите
Себично сакам да те греам наместо сонцето
И да те стресувам наместо студот
Да те смеам наместо радоста
И да те расплакувам како болката
Секогаш кога ќе помислиш на мојот недостиг“ („Себично“, 74)

Ќе го завршиме нашиот осврт кон оваа збирка со последната песна – Епилог, насловена како „Извишување“ каде поетесата ја потврдува увереноста дека избраниот пат –патот на поезијата е секогаш пред неа, наспроти сите секојдневни дребности и заитаности во животот:

„Не се откажува од мене
Нејзина сум колку што е и таа моја прокоба
Истрајна во болката своја и моја
Таа

Песната што чека да биде напишана“ (85).